

“Necessitem noves elits i nous líders per sortir del marasme”

Alberto Surio és un dels periodistes bascos més lúcids. Coneix profundament les claus de la política a Euskadi, i aquesta experiència li fa ser pessimista sobre el futur del conflicte que divideix el seu poble. Diu que el PP farà servir el pla Ibarretxe per marginalar el PSOE, que no és possible cap diàleg si no cessa la violència i que calen nous actors.

Alberto Surio, analista polític d'*El Diario Vasco* i referent indispensable en aquest periodisme de gènere en què s'ha convertit el conflicte polític del País Basc, no resta ni un borrall de legitimitat al pla Ibarretxe –que es presenta, per fi, el 26 de setembre al Parlament de Vitòria–, si bé posa en dubte la seua viabilitat. Considera que és imprescindible construir noves confiança i complicitats, i lamenta que la classe política actual, potser, no estiga a l'alçada de les circumstàncies per aconseguir traure el País Basc del mal pas en què es troba.

—Quina és la seua reflexió pel que fa a la legitimitat, raonabilitat i viabilitat del pla Ibarretxe?

—És cert que cal distingir entre aquests tres plans, que es confonen en la cerimònia de l'absurd de la política basca. En el pla de la legitimitat, s'ha produït un retrocés gegantí, quan el Pacte d'Ajuria Enea donava cabuda a tots els projectes que es defensaren democràticament. Ibarretxe té tot el dret democràtic a formular una iniciativa que ell entén que proposa una eixida. I és veritat que en la societat basca hi ha una demanda majoritària de solucions. Una altra qüestió és si en aquest moment el pla serveix com a factor de major integració política o de divisió. Perquè els progressos que pot aconseguir d'una banda –l'hegemo-

nia en la comunitat nacionalista d'un projecte que integra la bandera de l'autodeterminació en el joc democràtic (buidant de pas ETA de discurs ideològic)– poden quedar molt debilitats, de l'altra, si no construeix ponts cap a sectors no nacionalistes. En aquest aspecte no veig condicions de viabilitat al projecte, llevat que hi introduesca alguns canvis de calat. Jo qüestione la bondat dels projectes unilaterals. No crec que processos d'aquesta mena hagen de substituir el principi dels consensos pel de les majories.

—Això no obstant, la majoria suficient amb què compta, el legítima per presentar-la davant la societat?

—És una majoria minsa, però em sembla perillós substituir el principi de consensos bàsics per la dinàmica de majories. Sembla clar que, tard o d'hora, els partits bascs hauran de negociar un nou marc jurídicopolític que concite les diferents tradicions polítiques, històriques i simbòliques. Aquesta ampliació solament es podrà fer partint del consens bàsic entre nacionalistes i no nacionalistes, partint dels sectors més fronterers, mai partint d'una dinàmica de blocs ideològics i identitaris. És evident que els canvis polítics en profunditat necessiten coure lentament, amb perspectiva històrica, amb paciència. Cal desfer tabús i prejudis i construir noves confiança. No sé si l'actual classe política, i pe-

riodística, estarà a l'alçada. Necessitem noves elits i nous líders per sortir del marasme.

—Ibarretxe planteja una alternativa per gestionar un conflicte ideològic i identitari davant les dreces rupturistes de l'esquerra abertzale i la política de fer-se els desentesos de PP i PSOE.

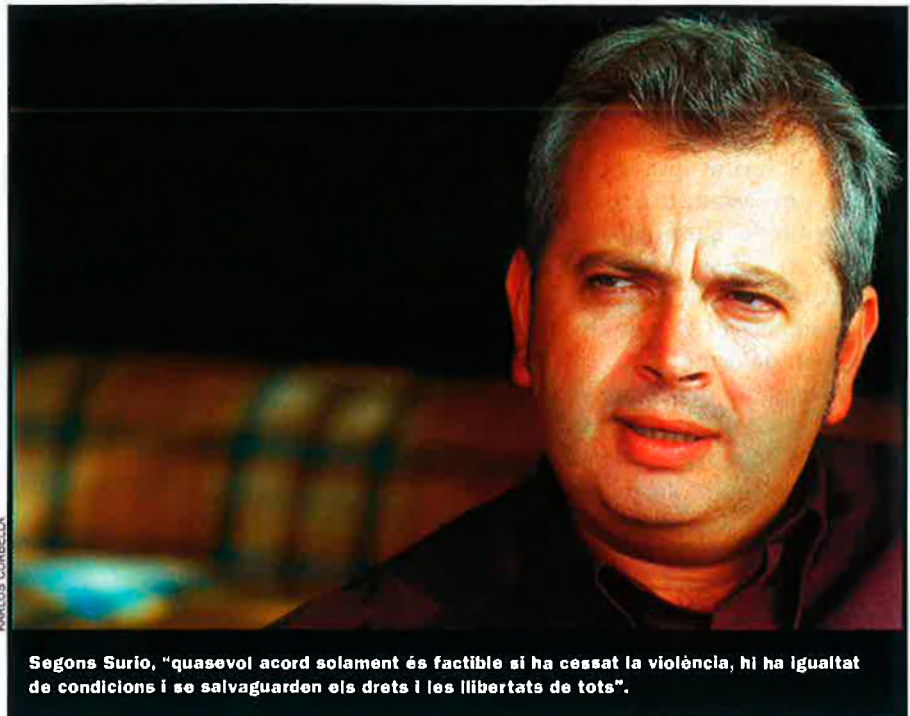
—Puc entendre que teòricament es considere el projecte d'Ibarretxe com un factor de centralitat entre el discurs de ruptura antisistema del moviment d'alliberament nacional basc i la doctrina de l'estat d'"ací no es mou res". El projecte d'Ibarretxe no pot deixar de banda l'existència de sentiments plurals de pertinença i adhesió identitària. Planteja en el fons una nova estructura constitucional de l'estat espanyol basada en un sistema més confederal. Aquest canvi requereix complicitats a Espanya. Legalment, perquè qualsevol reforma de l'Estatut ha de ser sancionada per les Corts Generals, però també per una garantia d'estabilitat i d'ingegració.

—Sembla que la "gosadia" de plantejar un pacte, de tu a tu, amb l'estat, és el que no ha caigut gens bé a Madrid.

—El pacte amb l'estat no és l'única eixida intel·ligent. Enllaça amb la tradició pactista i concertada de l'autogovern basc. Jo fugiria d'un debat nominalista entre sobirania originària o sobirania indivisible, perquè no té sortida. El conflicte que sent la part nacionalista no té una sortida definitiva; caldrà propiciar una solució estable, duradora, no eterna, més a prop de la sobirania compartida, per la qual jo advoque. La qüestió més vidriosa és quin tipus de sistema de garanties s'estableix per protegir la singularitat de l'autogovern sense que això desestabilitze tot el model autonòmic. Tard o d'hora això requerirà un tractament diferenciat en la Constitució per a aquelles nacionalitats amb vocació de tenir un *status* propi. S'ha de buscar una relació de forces propícia també a Espanya.

—Què opina sobre el model de lliure associació com a articulació possible?

—Aquest model planteja d'una manera ambigua i confusa una determi-

Segons Surio, "quasevol acord solament és factible si ha cessat la violència, hi ha igualtat de condicions i se salvaguarden els drets i les llibertats de tots".

nada relació amb l'estat que podria donar cabuda a aquestes tradicions diferents. La qüestió pot ser més senzilla. L'estat i els partits constitucionalistes haurien d'entendre que si algun dia la voluntat majoritària dels bascos vol la independència, caldria acceptar aquesta demanda i establir un procés negociador per acordar civilitzadament la separació, democràticament. És la via Quebec. Si davant una pregunta clara, una majoria decideix que vol un altre *status*, cap demòcrata no s'hi pot negar. Seria absurd. Però ni els nacionalistes poden imposar el seu model a la resta ni la resta exercir una mena de dret de vet. Com es pot sortir del cercle viciós? Amb imaginació. I tenint en compte que qualsevol acord solament és factible si ha cessat la violència, hi ha igualtat de condicions i se salvaguarden els drets i les llibertats de tots.

—El front PP-PSOE no sembla que haja encaixat gaire bé la proposta. El soroll que han mogut és ensordidor.

—Jo distingesc tres aspectes a l'hora d'analitzar la seua estratègia. La violència i la coacció que pateix aquest món impedeix una discussió lliure, com la que es dona a Catalu-

nya. En segon lloc ha aguatat, de la mà del PP, un nacionalisme espanyol de nou encuny, que es retroalimenta amb el nacionalisme basc més radical, i que situa la discussió en uns paràmetres essencialistes sobre els quals és molt difícil trobar un punt d'equilibri raonable. Aquest corrent ranci, que coincideix amb el vell jacobinisme d'una part de l'esquerra espanyola, considera que l'estat és la garantia de la llibertat enfront de la deriva etnicista del nacionalisme basc. Hi ha una por espantosa en una part de les elits intel·lectuals i polítiques no nacionalistes a sentir-se excloses en un eventual procés de futurs consensos. Cal reconèixer que a vegades el nacionalisme ha actuat amb un tarannà prepotent i exclusivista i ha generat una llarga sèrie de greuges que pesen molt.

I també opera una raó d'estat, la unitat d'Espanya es converteix en un producte de cohesió ideològica per a la dreta espanyola, que la fa servir per conservar el poder i mantenir el PSOE fora de joc. Fins al punt que no seria estrany que el PP utilitzara el debat del pla Ibarretxe com a factor per aconseguir una nova majoria absoluta.

—Fins i tot Pasqual Maragall s'ha espantat. Al seu parer, amb quatre o cinc anys més d'Aznar, Espanya esclata.

—Doncs em sembla que té molta raó. És veritat que el discurs arrogant i prepotent d'Aznar pel que fa al sentiment nacionalista ha escalfat molt els ànims. Aznar ha fet molts nacionalistes, ha radicalitzat molt el nacionalisme. Pot passar una factura molt dolorosa.

—Ningú no dubta que el paper del PSOE pot ser clau. Però, no troba que avui és impossible comptar amb el PSOE, totalment lligat de peus i mans pel PP?

—Jo no seria tan dràstic. A la curta sí que veig molt complicat buscar complicitats. Però, al capdavall, la política és l'art d'allò que és possible. Pense que una victòria de Maragall a Catalunya pot obrir expectatives diferents, tant en el socialisme espanyol com en el debat del model d'estat. No dic que vaja a facilitar la discussió del pla Ibarretxe, perquè entre les seues propostes hi ha diferències molt notables.

—Hi ha cap pont possible entre totes dues propostes?

—Veig un pont possible de debat democràtic sobre el model d'estat d'acord amb totes les regles de joc, i Ibarretxe té una sèrie d'imprecisions que poden derivar cap a la ruptura. El pont de trobada pot ser el fet de reobrir el debat sobre la posició dels nacionalismes històrics en un model constitucional, però partint que les premisses d'eixida són molt diferents.

—El procés successori del PNB pot tenir alguna influència en aquest debat?

—No serà tan determinant, però alguna influència sí que hi pot tenir, perquè es triaran nous equips humans i perquè els tarannàs són molt importants en política. El partit obre un procés nou, inèdit, amb uns quants aspirants, però avui el pla Ibarretxe es converteix en el principal factor de cohesió interna i d'hegemonia en el món nacionalista. Qui s'aparte del pla eixirà perdedor de

la batalla interna. L'autoritat del lehendakari està fora de tot dubte.

—Sembla que l'esquerra abertzale mira de col·locar-se dabant el debat que s'acosta.

—Sóc molt escèptic sobre un canvi de fons a la curta i a mig termini. És veritat que el pla Ibarretxe col·loca ETA en una situació política molt complicada perquè situa en el terreny institucional la bandera del dret d'autodeterminació que històricament ha volgut rendibilitzar el nacionalisme radical. El món de la violència ha rebutjat el projecte perquè diu que reproduceix el pacte amb l'estat i la partició territorial. Però sobretot, perquè és d'Ibarretxe, i els fa por que siga el PNB el partit que en capitalitze i monopolitze els rèdits polítics. Potser rebaixaran una mica el to del rebuig, perquè són conscients que hi ha sectors que no comparteixen aquesta crítica tan frontal. La creació d'Aralar constitueix una primera amenaça, sobretot si al final conflueix amb EA en una aliança de tall socialdemòcrata. A més, el moviment d'alliberament nacional basc travessa una posició molt difícil, amb fortes tensions in-

ternes, amb una ETA molt ferida policialment, en mans d'una nova generació molt radicalitzada que ha deixat en el camí una generació de veterans. Però no oblidem les conclusions del darrer debat d'ETA. Ha decidit continuar l'estratègia del terrorisme.

—Com a periodista, com valora el paper que representen els mitjans en aquest procés?

—La relació premsa-poder és un clàssic en els mitjans. Jo distingiria entre mitjans de comunicació i professionals. L'adscripció dels mitjans al joc polític a Espanya em sembla un dels exercicis més perversos de la democràcia, que no contribueix gens a un debat seriós i democràtic, que el simplifica i trivialitza. Em sembla difícil trobar a Europa exemples d'una premsa tan ideològica. La propaganda s'ha convertit en l'arma del poder més decisiva sota els governs del PP. S'ha produït una injusta associació entre nacionalisme democràtic i violència. Jo puc ser molt crític amb els comportaments del nacionalisme, però mai no he pensat que el Govern basc preste cobertura al terrorisme. És una relació perversa i injusta.

—Li sorprèn el darrer capítol tan absurd que li ha tocat a Julio Medem?

—La polèmica és un exemple eloqüent dels prejudis i simplificacions propagandístiques que envolten la tragèdia basca. Em consta el compromís personal de Medem contra la violència i em consta que ha intentat donar veu a tots en la seua pel·lícula, però no tots hi han volgut aparèixer. Les absències deixen una mica coixa la pel·lícula, fins i tot ell ho ha reconegut, però la polèmica es resumeix en el linxament de qui s'ha botat l'estratègia políticament correcta d'exclusió i marginació de l'esquerra abertzale. No és fàcil eixir de la trinxera, i menys a la gent que ha patit l'amenaça terrorista, però el drama d'aquest país solament se superarà quan aprenguem a posar-nos en la pell de l'altre.

Inaki Gorostidi